

AJER
AKADEMIC JOURNAL OF
EDUCATIONAL RESEARCH

ISSUE 7

**AKADEMIC JOURNAL
OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL**

December 2024

WWW.AJERUZ.COM

International Scientific Journal
AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
December 2024

Tashkent 2024

I.B.Madraximova
CHDPU, Boshlang‘ich ta‘lim fakulteti o‘qituvchisi

M.M.Xudayberganova
CHDPU, Boshlang‘ich ta‘lim fakulteti talabasi

Annotatsiya: *Siz ushbu maqolada o‘zbek va jahon adabiyoti namunalari, she‘riyati haqida ma‘lumotlarga ega bo‘lasiz. Bugungi kun bolalar yozuvchilari ijodiyoti haqida ma‘lumotlar keltirilgan.*

Kalit so‘zlar: *O‘zbek va jahon adabiyoti namunalari, she‘riyat, yozuvchilar uyushmasi, bolalar jurnallari.*

Abstract. *In this article, you will get information about examples of Uzbek and world literature, poetry. Information about the creativity of children's writers is presented today.*

Key word: *examples of Uzbek and world literature, poetry, writers' union, children's magazines.*

Kirish. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining kreativ fikrlashini rivojlantirishda she‘rlar muhim rol o‘ynaydi. She‘riyat asrlar davomida insonlarning hayotida muhim o‘rin tutgan. Ayniqsa o‘zbek va jahon adabiyoti namunalari juda muhim. Alisher Navoiy g‘azallari bunga yaqqol misol. Har bir asar, she‘r o‘sha vaqt insonlarini hayotini kechmishini, muammolarini yozuvchining qalb kechinmalarini ifodalagan. Bugungi kunda bolalar she‘riyati alohida o‘ringa ega deb ayta olaman. Chunki bolalar jurnallari, tahririyati yosh qalamkashlarning ijodini qo‘llab quvvatlaydi. Bolalar yozuvchilari Po‘lat Mo‘min, Erkin A‘zam, Usmon Nosir, Anvar Obidjon, Xudayberdi To‘xtaboyev, Erkin Vohidov, Xurshid Davron kabi bir qator yozuvchilar bolalar uchun turli yo‘nalishlarda she‘rlari kitobxonlar tomonidan sevib o‘qiladi. Bugungi kunda yozuvchilar uyushmasi tomonidan bolalar she‘riyati yozuvchilari uchun bir qator imkoniyatlar yaratildi. Xususan ularning asarlari kitob xolida, elektron holida kutubxonalarda mavjud.

She‘rlar, o‘z navbatida, bolalarning tasavvurlarini kengaytiradi, she‘rlarda shoir so‘zlarni oson yengil xalqona ko‘rinishidan foydalanishni kitobxonlarni qiziqishini oshiradi. Bu holat til ko‘nikmalarini rivojlantiradi va emotsional intellektlarini oshiradi. Quyida she‘rlarning boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining kreativ fikrlashidagi ahamiyati keltirilgan:

Tasavvur va ijodkorlikni rivojlantirish: She‘rlar bolalarning tasavvurini kengaytiradi. Ular she‘rlarni o‘qish yoki yozish jarayonida yangi obrazlar, ranglar va his-tuyg‘ularni tasavvur qilishlari kerak. Bu ijodkorlikni rag‘batlantiradi va o‘z fikrlarini ifodalashga yordam beradi.

Til ko'nikmalarini oshirish: She'rlar yangi so'zlar, iboralar va grammatik tuzilmalarni o'rganishga yordam beradi. Bolalar she'rlarni o'qish orqali lug'atlarini boyitadi va tilni yanada boyroq ishlatishni o'rganadilar.

Emotsional rivojlanish: She'rlar ko'pincha his-tuyg'ularni ifodalaydi. O'quvchilar she'rlar orqali turli his-tuyg'ularni tushunish va ifodalashni o'rganadilar, bu esa ularning emotsional intellektini rivojlantiradi.

Tahlil va tanqidiy fikrlash: She'rlarni o'qib, ularni tahlil qilish bolalarga matnni tushunish, uning mazmunini ochib berish va turli nuqtai nazarlarni baholash imkonini beradi. Bu tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Madaniyat va an'analarni o'rganish: She'rlar orqali bolalar o'z xalqining madaniyati, an'analari va tarixidan xabardor bo'lishadi. Bu ularning identitetini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Guruhda ishlash va hamkorlik: She'rlarni o'qish yoki yozish jarayonida bolalar birgalikda ishlashlari mumkin. Bu ularga jamoada ishlash, fikr almashish va bir-biriga yordam berishni o'rgatadi. She'r yozish jarayoni bolalarga o'z fikrlarini, his-tuyg'ularini va tajribalarini ifodalash imkoniyatini beradi. Bu o'z-o'zini anglash va shaxsiy rivojlanishga yordam beradi. Umuman olganda, she'rlar boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ fikrlashini rivojlantirishda muhim vosita bo'lib, ularni yanada ijodiy, o'z-o'zini anglaydigan va emotsional jihatdan rivojlangan shaxslar sifatida tarbiyalashga yordam beradi. Bolalar she'riyati, ularning tasavvurlari va his-tuyg'ularini ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Kreativ fikrlashni rivojlantirish uchun bolalar she'rlarida quyidagi elementlarga e'tibor berish mumkin:

Bolalar she'riyatida rang-barang tasvirlar va metaforalar ishlatiladi. Masalan, "qushlar ko'kda uchib, bulutlar bilan o'ynaydi" kabi iboralar.

She'rlar odatda ritmik tuzilishga ega bo'ladi, bu bolalarga so'zlarni yodlash va ulardan foydalanishni osonlashtiradi.

Bolalar o'z his-tuyg'ularini ifodalashda erkin bo'lishlari kerak. Ular baxt, g'azab, qo'rquv kabi hislarni she'rlarida aks ettirishi mumkin. Bolalar uchun qiziqarli bo'lgan mavzular - tabiat, do'stlik, o'yinlar, hayvonlar va boshqa ko'plab narsalar. Har bir bola o'z fikrlarini va tasavvurlarini o'ziga xos tarzda ifodalashi mumkin. Bu ularning ijodiy fikrlashini yanada rivojlantiradi. Misol uchun, quyidagi oddiy she'r bolalar uchun yozilgan:

Bahor kelishi

Bahor keldi, qushlar kuyladi,

Gul-lar ochilib, yerni bezadi.

Quyosh porlab, samoda yaltiraydi,

Tabiat uyg'onar, hayot boshlanadi.

Bolalar she'riyatida kreativ fikrlashni rag'batlantirish uchun ularga o'z she'rlarini yozish yoki mavjud she'rlarni o'zlariga moslashtirishni taklif qilish mumkin. Bu ularda ijodiy fikrlash va o'z his-tuyg'ularini ifodalash qobiliyatini rivojlantiradi.

Adabiyotlar tahlili.

Po'lat Mo'min o'zbek she'riyatida o'ziga xos o'rin tutgan shoirlardan biridir. U o'z asarlarida insoniy his-tuyg'ularni, tabiat go'zalligini va hayotning turli jihatlarini chuqur ifodalaydi. Uning she'rlari ko'pincha oddiy va samimiy, ammo bir vaqtning o'zida chuqur ma'noga ega bo'ladi. Po'lat Mo'min she'riyati, ko'pincha quyidagi mavzularni o'z ichiga oladi:

Tabiat: Tabiat go'zalligi, uning o'zgarishi va inson bilan aloqasi.

Insoniy his-tuyg'ular: Sevgi, do'stlik, umidsizlik va umid kabi his-tuyg'ular.

Hayot va o'lim: Hayotning ma'nosi, o'lim va uning inson hayotidagi o'rni.

Ijtimoiy masalalar: Jamiyatdagi muammolar va ularni hal qilish yo'llari.

Anvar Obidjon o'zbek she'riyatida o'ziga xos ovozga ega bo'lgan shoirlardan biridir. U o'z asarlarida inson ruhiyatini, hayotning murakkab jihatlarini va tabiatni chuqur tasvirlaydi. Anvar Obidjonning she'rlari ko'pincha zamonaviy hayot, ijtimoiy masalalar va insoniy his-tuyg'ular haqida bo'ladi. Inson va tabiati: Anvar Obidjon o'z she'rlarida insonning ichki dunyosini, uning tabiat bilan aloqasini va muammolarini chuqur tahlil qiladi. Sevgi: Sevgi, uning go'zalligi va og'irliklari shoirning ko'p asarlarida aks etadi. Hayot va umid: Hayotning turli qiyinchiliklari va ulardan chiqish yo'llari, umid va ishonch mavzulari ham uning she'riyati uchun muhimdir. Anvar Obidjon jamiyatdagi adolatsizliklar, muammolar va insonlarning o'zaro munosabatlarini o'rganadi.

Anvar Obidjonning she'rlari ko'pincha o'ziga xos ritm va melodiya bilan ajralib turadi. U oddiy, lekin chuqur ma'noli so'zlardan foydalanadi, bu esa uning asarlarini yanada ta'sirchan qiladi.

20-asr she'riyati tahlili

O'zbek she'riyati o'zining xilma-xilligi, yangilanishi va ijtimoiy-siyosiy voqealarga javob berishi bilan ajralib turadi. Ushbu davrda o'zbek she'riyatida ko'plab muhim o'zgarishlar va yangi yo'nalishlar paydo bo'ldi. Quyida 20-asr o'zbek she'riyati haqida ba'zi muhim jihatlar keltirilgan:

20-asrning dastlabki yillarida jadidchilik harakati o'zbek adabiyotida yangiliklarni olib keldi. Jadid shoirlari an'anaviy she'riyatni tanqid qilib, yangi shakl va mazmuni izladilar. O'zbek she'riyatida ijtimoiy adolatsizlik, urushlar, xalqning og'ir hayoti kabi mavzular keng yoritildi. Shoirlar xalqning dardini ifodalashga intildilar. O'zbek she'riyatida modernizm, simbolizm va boshqa zamonaviy yo'nalishlar paydo bo'ldi. Bu esa shoirlarning ijodida yangi shakl va uslublarni yaratishga olib keldi.

Abdulhamid Cho'lpon: O'zbek she'riyatining klassik an'alarini zamonaviy shakllar bilan birlashtirgan shoir. Hamid Olimjon: O'zbek adabiyotida romantik uslubni rivojlantirgan shoir. Erkin Vohidov: O'zbek she'riyatining eng mashhur

namoyandalaridan biri bo'lib, uning asarlari ko'p hollarda ijtimoiy va falsafiy mavzularni qamrab oladi. Muhammad Yusuf: O'zbekistonning zamonaviy shoirlaridan biri bo'lib, uning ijodi ko'plab avlodlarga ta'sir ko'rsatdi. Asrning oxirida O'zbekiston mustaqillikka erishgach, she'riyatda yangi mavzular va erkin ifoda shakllari rivojlana boshladi. Bu davrda shoirlar o'z milliy identitetini, tarixini va kelajagini aks ettirishga intildilar. Bu davrda o'zbek she'riyati o'zining boy tarixi va xilma-xilligi bilan ajralib turadi, bu esa uni o'rganish uchun juda qiziqarli qiladi.

Xulosa. Bolalar she'riyati bu bolalarning ruhiyatini, o'yin-kulgi va hayotga bo'lgan qiziqishini aks ettiruvchi, ularning tushunish darajasiga mos keladigan she'riyat turidir. Bolalar she'riyati ko'pincha o'yinchoq, tabiat, do'stlik, sevgi va hayotdagi oddiy, lekin muhim narsalar haqida bo'ladi. Ushbu she'rlar bolalarning tasavvurlarini kengaytirish, ularni tarbiyalash va estetik his-tuyg'ularini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

1. Sodda va tushunarli til: Bolalar she'rlari ko'pincha oddiy va tushunarli so'zlardan iborat bo'ladi, bu esa bolalarga ularni osonlik bilan anglash imkonini beradi.

2. Ritm: Bolalar she'rlari ko'pincha ritmik va rimaning o'ziga xos tuzilishi bilan ajralib turadi, bu esa ularni eslab qolishni osonlashtiradi.

3. O'yin-kulgi: Bolalar she'riyatida o'yin, kulgi va qiziqarli vaziyatlar ko'p uchraydi, bu esa bolalarni qiziqtiradi va ularga zavq bag'ishlaydi.

4. Tabiat va atrof-muhit: Ko'plab bolalar she'rlari tabiatni, hayvonlarni va ularning hayotini tasvirlaydi, bu esa bolalarda tabiatga bo'lgan qiziqishni uyg'otadi.

5. Do'stlik va sevgi: Bolalar o'rtasidagi do'stlik, oilaviy munosabatlar va sevgi mavzulari ham ko'p hollarda yoritiladi.

O'zbek va jahon adabiyoti she'riyatida bolalar uchun yozgan shoirlar orasida Abdulla Oripov, Erkin Vohidov, Muhammad Yusuf, Anvar Obidjon, Xudayberdi To'xtaboyev va boshqa zamonaviy shoirlar mavjud. Ularning asarlari bolalar uchun qiziqarli va tarbiyaviy ahamiyatga ega.

Bolalar she'riyati bolalarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda, ularning hissiyotlarini ifodalashda va estetik didlarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu she'rlar orqali bolalar dunyoni o'rganadilar, tasavvurlarini kengaytiradilar va hayotga bo'lgan qiziqishlarini oshiradilar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Muhammad Yusuf she'riy to'plamlar Toshkent 2010 y.
2. Bolalar she'riyati Toshkent 2011y.
3. Bolalar she'riyati to'plami Toshkent 2015 y.
4. Anvar Obidjon she'rlar to'plami T .2017 y.
5. Internet sayt she'riyat uz .partali .

AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
international scientific journal
7-son

Nashr qilingan sana: 27.12.2024.
Shrift: "Times New Roman".

“ACADEMIC JOURNAL” MCHJ

Manzil: 700096, Toshkent shahri, Chilozor tumani, Bog‘iston ko‘chasi, 116/6.
www.ajeruz.com, info@ajeruz.com, +998950457172